

HISTORIA
MAGORVM
EX CAP. II. MATTHÆI
DIE ΕΠΙΦΑΝΙΩΝ
ANNI clo 15 cXXIX
IN A CAD. IVLIA
PUBLICE EXPOSITA
à
GEORGIO CALIXTO
S. Theol. D. & Prof. publ.

HELMSTAADI,
E typographeio Luciorum.
clo 15 cXXIX.

Exeg.C.
26,52

1/2

14668

Aus der
Schloßbibliothek zu Oels
1885

MAGNIFICO, NOBIL^{MO},
EXCELL^{MO} VIRO
ARNOLDO ENGEL-
BRECHTO
ICTO ET ORATORI
SERENMI BRVNSVICENSIVM
ET LVNÆBVRGENSIVM
DVCIS
CANCELLARIO
S. D.
GEORGIVS CALIXTVS.

 *Onsueui ego diebus nonnumquam domi-
nicis, præcipue verò solennibus & festis cùm de-
origine & institutione festorum ipsorum nonnul-
la dicere, tum doctrinas vel historias sacras, quæ in istos dies
competunt, juuentuti academicæ publicè exponere. Nec
sola juuentus, sed ipsi quoq; Collegæ mei hæc interdum audire
dignantur. Et calamitates quidem communis patriæ, qui-
bus tantum non opprimimur, studia & exercitia nostra in-
terruperunt: impedimentum certè maximum & quo vix
fuerit aliud majus, objecerunt. Efficere tamen, quæ Dei er-
ga nos est benignitas, non potuerunt, vt quæ ad erudiendam
juuentutem & conseruandam academiam facerent, prorsus
omitterentur. Solennes itaq; dies hactenus consueto more
celebraui; & quum superiore hyeme die Æquariv, de Magis
(:) 2 Serua-*

Seruatorem nostrum recens natum adorantibus nonnulla
publicè dixisse, fuerunt, qui quæ adiuerant, legere cu-
perent. Evidem non judicabam esse tanti, vt in publi-
cum emitterem. Quum tamen nuper typographi no-
stri non haberent, quod agerent, recensita & nonnihil
aucta ijs tradidi, vt typis exscripta, quæ à paucis (ea e-
nim hodie prô dolor! infrequentia est; nec mirum) audita
fuerant, à pluribus legerentur. Si vel inspicias MAGNI-
FICE DOMINE CANCELLARIE, & tanquam
ex indicio quid hic in tantâ rerum perturbatione agamus ta-
men, vel saltim satagamus, obiter cognoscas, satis est. No-
lo orare, vt velis nobis & academiæ fauere, & patrocinio
Tuo rebus succurrere fessis. Te eâ enim animi magni-
tudine præditum esse, eo amore pietatis & sapientiæ studia
prosequi nouimus, vt propter ipsa & ipsorum nutriculam a-
cademiam omnia summa facturum certissimi simus. DEVUM
autem opt. max. supplex oro & veneror, vt qui Te pruden-
tiâ & consilio plurimùm pollere & omnibus ad gerendam
rempub. dotibus instructissimum esse voluit, idem quoq; pro
paternâ suâ benignitate Tuam operam non academiæ modò,
sed vniuersæ patriæ salutarem, & in hoc sionico & periculo-
sissimo morbo alexipharmacum & nepenthes esse velit, ju-
beat, faciat. Vale. Ex acad. Iuliâ. X KL. Jun.
c. 12. 12 c XXIX.

HI-

HISTORIA MAGORVM

Ex CAP. II. MATTHAEI.

BAtres, Prophetæ & Reges prioris antiqui fœderis tenebantur desiderio tenerimo Seruatoris majoribus ipsorum & ipsis promissi; & spe fere marcescentes præstolabantur venturum, quem aliquando ad fore certi erant, nos venisse scimus & gaudemus. Neq; verò injuriâ animos in eum intentos habebant, quem è diuinis promissionibus cognorant restitutum venire, quæcunque fraude malitiaque satanæ & Adami culpâ perierant. Sicut enim qui difficile iter illuni nocte conficiunt, lucis desiderio tenentur, & ad exoritum jamq; magis magisq; ad propinquam solem identidem respiciunt: ita qui non nescij conditionis suæ viam hanc mortalis vitæ ambulant, solem illum justitiæ, qui tenebras depulsurus & umbras plenâ perfecâq; luce illustratus erat, vnicè defiderabant. Mira verò res. Ille à tot seculis toties promissus, tot votis expetitus, ubi præsentem se exhibuit, à plerisq; ignoratur, à reliquis contemnitur, non nisi à paucis, quos sibi reliquias Dominus seruauerat, agnoscitur. Nempe jam synagoga Iudaica animam agebat, eoq; processerat inficiæ & dementiæ, vt nec optaret nec exspectaret seruatorem, qui secundum oracula Prophetarum iniquitatem aboleret, & perpetuam justitiam adduceret. Dan. 9, 24.

A

Spe-

D E D I E

Sperabatur autem, qui validâ manu auitam regni dignitatem vindicaret, qui exterorum potentiam frangeret, & in vicem Romanos seruire cogeret. Quum è conuerso in pejus indies prolapsa res patriæ & ruinosum imperium & excussum ferè è manibus sceptrum argumento miseris esse debuisset, in procinctu stare illum, qui populo suo nobiliorem libertatem, quām quæ ab hominibus dari posset, restitueret. Verūm offensa Iudæorum, diuitiæ mundi, & imminutio eorum, opulentia gentium. Quem præter paucos obscuri nominis homines nemo popularium agnoscebat, ex ultimo oriente Magi adoratum veniunt, & cunabula Regis infantis peregrini proceres venerantur. Neq; hæsitant aut offenduntur, quod stellâ duce deducti pauperis ad tuguri congestum cespite culmen, certè ad ædes non admodum magnificas aut splendidas, pompam & purpuram & pretiosa stragula & inter texta gemmis aulæa nusquam videant: major enim quæpiam lux mentis oculos illustrat, vt ad hujusmodi ludicra animum minimè aduertent. Istæ fuerunt primitiæ gentium, Christo Seruatori recens nato consecratæ, arrabo & specimen infinitæ multitudinis per eadem vestigia, quæ Iudæorum pleriq; auerfantur, incessuræ, & suo vero Domino redemptoriq;, ejurato dæmonum cultu, emancipandæ. Tantæ rei memoriām hodie renouat ecclesia, tantum Dei beneficium considerat & celebrat, & sanctam atq; admirabilem illam historiam, quæ nobis, qui æquè ex gentili stirpe, neq; magis ex Abrahami prosapiâ prognati sumus, quām isti Magi, cùm solatio tum exemplo esse debet, proponit & expedit. Diem ipsum appellat τὸν Ὀντοφαῖον. Eo tamen nomine olim, præcipue apud Græcos, dictus fuit dies natalis Domini, quo videlicet Deus in carne hominibus ἐπόμη siue appa-

apparuit. Επιφάνεια, ait Suidas, ή τὸ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ εὐ-
εργέτης οἰκουμενία. Epiphania est Seruatoris nostri Iesu Christi incar-
natio. Et Suidā longè antiquior Epiphanius: ή ἡμέρα τὸν Δια- hæc. si.
Χαρίων δὲν ἡμέρα τῆς γέννησεως καὶ σάρκα. Dies Epiphaniorum est di-
es nativitatis Domini secundum carnem. Neq; verò ratio ap-
pellationis longè fuit petenda, quum dicat ipse Aposto-
lus, Θεὸς ἐφανερώθη τοῖς σαρκὶ: nec aliud intelligat, quām ad 1 Tim. 5, 10,
ventum Domini in carnem, vbi celebrat gratiam Dei φανε-
ρωθέσαν Διὰ τῆς διπλασίας τὸ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Hunc 2. Tim. 1,
diem innuit Ammianus Marcellinus, gentilis scriptor, v-
bi agens de Iuliano contra Constantium res novas moli-
ente, & fauoris aucupandi ergo Christianismum, à quo ta-
men pridem descivierat, simulante; ut, inquit, *hæc interim lib. 11, sec. 2.*
celarentur, feriarum die, quem celebrantes mense Ianuario Christi-
ani Epiphaniam dicitur, progressus in eorum ecclesiam, solenniter
numine prato discessit. Valens quoq; Imperator, Arianus, vt
cum Basilio episcopo & doctore, cui Magni cognomen at-
tributum est, in gratiam rediret, cum omni suo satellitio
templum, cui Basilius præcerat, die Epiphaniorum, id est
Natalis Dominici, ingressus est. Quam historiam plenè ^{orat. in}
descriptam dedit Basilij æqualis, Gregorius Nazianzenus. ^{Iaud. Basil.}
Et mansit quidem appellatio διπλασίων penes sextum hunc
diem Ianuarij, quamvis successu tēporum ab ecclesiâ pri-
mū Latinâ, deinde Græca, solennitas natalis Dominici
in vigesimum quintum Decembriis transferretur. Ex eo
tamen ratio siue causa appellationis aliter redditia fuit.
Nempe quum hic dies anteà επιφανίων titulo insignis esset,
quòde o Christus natus fuisse siue in carne apparuisse cre-
deretur, posteà ad alias manifestationes id referri vel po-
tius torquericepit. Eam videlicet, quæ nunciâ & duce stel-
lâ Magis facta; alteram quoq;, quæ in baptismo, quando

cœlitus Dei filius declaratus est; tertiam deniq;[;], quâ in
 Canâ Galilææ initio signorum factō, mutatâq; aquâ in vi-
 num manifestam fecit gloriam suam. Rectè enim judicat vir
 magnus Isaacus Casaubonus, appellationem Ḍīφαριας mi-
 nùs benè manifestationibus istis accommodatam fuisse,
 quum ea vox tam in scripturis, quâm apud Græcos Patres
 aduentum Domini vel priorem vel posteriorem semper si-
 gnificet. Quum autem, solennitas natalis Dominici huic
 diei, vti diximus, ademta esset, Græca ecclesia in eum ba-
 ptismi Dominici, Latina verò adorationis à Magis præ-
 stitx memoriam potissimum contulit. Quin Græca & quæ
 ejus tradux est, Russica ecclesia in honorem sive recorda-
 tionem baptismi, exemplo Seruatoris nostri nobis com-
 mendati, aquas certo ritu & precibus hodie consecrat.
 Scripsit de suo tempore ante tot exacta secula Chrysosto-
 mus, homiliâ εἰς τὸν βάπτισμαν, omnes circa medium noctem
 hujus festi aquas haurire & domireponere, easq; quod hodie bapti-
 smo Christi sanctificatae sint aquæ, diuturnitate temporis non cor-
 rumpi, sed per annum integrum, imo per duos aut tres limpidas &
 sinceras scruari, & post tantum temporis interuallum bonitate cum
 aliis recenter è fonte haustis certare. Fides esto penes ipsum,
 auctorem alias minime vanum, & fide dignissimum. In
 Menologio, quo Græci nostrâ hâc ætate vtuntur, innenio
 ad hunc diem precationem, quam visum est recitare. Εὐτῆ
 Ιορδάνη βαπτίζουσθε σὺ Κύριε, οὐτὶς τριάδα ἐΦαγερῷ θεοσκιῆσις.
 τὸν γλυκύτορες οὐ Φωνὴ θεοσεμαρτύρισι, αγαπητὸν σε ψὸν ὄνομαζόσαι,
 καὶ πνεῦμα τοῦ εἶδος τοῦ εἰσερχοῦ εἰσελαῖς τὸ λόγον τὸ αὐτοφαλὲς. οὐ διφανεῖς
 Χειρὶ οὐδὲ θεοῖς, Καὶ τοῖς μονοῖς Φωτίσαις, δόξασι. Quum in Iordanē baptizaveris
 Domine, manifestata est Trinitas, quam adoramus. Patris enim vox testimonium tibi perhibuit, dilectum te filium appellans, &
 Spiritus in specie columba confirmauit certitudinem vocis. Qui ap-

paruit.

Ioh. 2, 11.
 Exercit. 2.
 ad Ann.
 num. 36.
 tom. 5.
 Sa-
 uil. pag.
 245.

paruisti Christe Deus, & mundum illuminasti, tibi est gloria. In Æthiopicâ verò ecclesiâ eò procedunt vsq;, vt hoc die quotannis ad instaurandam memoriam baptismi Domini nici in piscinas siue lacus in id paratos sese immergant, sumq; ipsorum baptismum quodammodo renouent. Zaga Zabo episcopus Æthiopicus in confessione fidei quam scri- Anno 1534.
 pto comprehensam ante annos, paullò minus, centum,
 quum ab Imperatore suo legatus in Lusitaniam missus es-
 set, edidit, *In memoriam*, ait, *baptismi Christi singulis annis o-
 mnes in Ephiphanijs Domini baptizamur. Id quidem facimus, non
 quod ad salutem spectare credamus, sed propter Seruatoris nostri lau-
 dem ac gloriam.* De hoc ritu legi possunt, quæ scripsit in suo
 Itinerario Franciscus Aluares *dw̄tōn̄s*. Videtur idem alibi cap. 95.
 terrarum & in ipsâ Palæstinâ aliquando usurpatus, indi-
 cium faciente Gregorio Turonense, qui scribit de fœminâ ^{11. de glo-}
 septem infanticidiorum reâ, quum dies sanctus Epiphanius ^{riâ mart. c.}
^{88.} aduenisset, & omnes in Iordanem descenderent ablueret tam vulnera
 corporis, quam animæ cicatrices, ipsaq; cum reliquo populo ad littus
 accessisset, aquam à pedibus ejus refugisse. Addit de die ho-
 dierno Zaga Zabo ille, quem modò memorabamus: Neg-
 uberius atq; referti⁹ spectaculis & ceremonijs ullum aliud festum
 celebramus, quoniam in hoc die primò manifestè apparuit sanctissima
 Trinitas, quum dominus noster Iesus Christus in Iordane baptizare-
 tur. Sed ex oriente & austro ad occidentem & septentrio-
 nem reuertamur, atq; ita propriùs ad rem, quam agere insti-
 tuimus, accedamus. In Latinâ ecclesiâ, etiam si eodem
 hoc die Seruator baptismum suscepisse & aquam in vinum
 mutasse crederetur, obtinuit tamen, ut eum solennitati
Magorū potissimum dicarent. Verùm enim uero non mi-
 nus piè, quam prudenter & cordatè Maximus Taurinen- homil. I. in
 sis, *In hac*, ait, *celebritate, sicut relatu paterna traditionis instru-* Epiphan.
imur,

imur, multipli nobis est festivitate latandum. Ferunt enim hodie Christum Dominum nostrum vel stellā duce à gentilibus adoratum, vel in uitatum ad nuptias aquas in vina vertisse, vel suscepto à Iohanne baptisme consecrāsse fluēta Iordanis, sūmū, simul purificasse baptistam. Sed quid potissimum præsentī hoc factum sit die, nouerit ipse qui fecit: nos tamen credere nec dubitare debemus, quicquid illud est, factum esse pro nobis. Benè, inquam, Maximus. Constat omnia facta esse pro nobis & ad nostram salutem, quamuis quibus diebus singula facta sint, non constet. Et operam in ejusmodi dierum locorumq; circumstantiis, quæ à Scripturis proditæ non fuerint, scrupulosius inquirēndis ponere, plerumq; est perdere, & majoris ut plurimum curiositatis, quam utilitatis. Augustinus innuit etiam à nonnullis miraculum quinq; millium quinq; pani bus saturatorum in hunc diem conferri. Idem monet, Donatistas nunquam hoc festum celebrare voluisse, quod nec unitatem amarent, nec orientali ecclesiæ, ubi apparuit illa stella, communicarent. Nos autem priscum morem ecclesiæ, in quâ viuimus, sequamur, & ad historiam Magorum explicandam, diuinâ gratiâ præeunte, accingamur.

de tempore serm. 19.

serm. 32.

hæc, si.

Certum est, quum Magi puerum Iesum matremq; virginem in Bethlehem inuenerint, ipsos, ante præsentationem pueri in templo factam & purificationem matris, Bethlehemā venisse. Neq; enim verosimile est, Iosephum & Mariā exacto purgationis tempore ijsq; quæ ex legis præscripto facienda erant, præstitis, maluisse Ierosolyniā Bethlehemam reuerti, quam Nazaretham, ubi domum & lares habebant, ire. Minùs etiam verosimilis est opinio Epiphanij, conjicientis elapso cùm primo tum secundo à nativitate Seruatoris anno Nazarethā Bethlehemam ventas.

titasse, vt memoriam rei in loco, vbi gesta esset, quotannis innouarent; atq; in idem tempus, quum jam alterâ vice alteroq; anno solennem locum inuiserent, aduentum Magorum incidisse. Nempe quod bimulos Herodes occidi juf-
 fit, & quidem secundum tempus, quod ex Magis exquisierat; inde colligit Epiphanius biennio post natum Christum exacto,
 Magorum aduentum, Herodis infanticidium & fugam in
 Ægyptum contigisse. Sed nihil omnino necesse est, neq;
 quicquam nos cogit, vt statuamus non nisi edito jam in lu-
 cem Seruatore stellam apparuisse, & non potius, anno &
 amplius antequam nasceretur, propinquam natuitatem
 denunciasse. quâ de re postea quoq; aliquid dicendum
 nobiserit. Quum igitur in Betlehem puerulus & mater à
 Magis inuenti fuerint, intra quadraginta illos purgatio-
 nis dies id euenisce rectè creditur. Et hanc vim habet græ-
 cus textus & participium ἀρχιστορία, vt significet paullò post
 natum Iesum Magos aduenisse. nám longè aliud esset, si
 dixisset Euanglista: τοῦτος γέγονεν μήδικός. Dixit verò: τοῦτος
 γέγονεν μήδικός, NATO IESV IN BETLEHEM IUDAÆAE, TEM-
 PORIBVS HERODIS REGIS, ECCE MAGI AB ORI-
 ENTE VENERVNT IEROSOLYMA. Merito juxta Bern-
 hardum ab oriente veniunt, qui Solem justitia nouum nobis ortum
 adnunciant, latifq; rumoribus totum mundum illuminant. Magos
 autem non vno modo dictos inuenio. Herodotus Mediae lib. i.
 septem tribuit gentes, easq; recensens ultimo loco Magos
 nominat. Ita quoq; Stephanus Byzantius: Εἰσὶ Μάγοι ἐθνοὶ
 τῶν Μηδίων. Vulgaris & usitatissima est acceptio, quâ Magi
 maleficos & præstigiatores dæmonum ope commercioq;
 utentes significant. Atq; hoc sensu in Actis Apostolicis Si-
 mon & Elymas Magi vocantur. Quin eodem apud Græ-
 cos & Latinos ferè semper usurpatum vocabulum, nisi quum
 de

derebus Persicis sermo est. Ipsum enim neq; græcum neq; latinum est, sed Persicum. Apud Persas autem Magi sacrorum curam agebant, & Philosophiæ operam dabant.

Principem eorum fuisse Zoroastrem Persam memoriæ proditum est, ait Diogenes Laertius sub initium operis sui; deq; studiis & moribus illorum paullò pòst subjungit. Et juxta Plini-

um Magiam à Zoroastre in Perside ortam esse inter auctores conue-

nit. Iuxta Platonem Persicorum regum filij Magiam Zoro-

astris docentur. ἐστὶ δὲ τοῦτο, inquit, θεῶν θεραπεῖαν. Marcus

Tullius: In Persis augurantur & diuinant Magi, qui congregan-

tur in fano commentandi causa, atq; inter se colloquendi. Nec quis

quam rex Persarum esse potest, qui non antè Magorum disciplinam

scientiamq; perceperit. Philo Iudeus cum Graecorum Philoso-

phis, Indorum Gymnosophistis & Hebræorum Essæ il-

los, de quibus modo agimus, Persarum Magos componit,

οὐ οὐδὲ Φύσεως ἔργα, inquit, διερχόντων τοὺς θείγρων αἱληθείας,

καθ' ἡγουμένων τὰς θείας δέετας τεγματέογεις εἰμ φάσεων οὐδὲ φαντάτων το-

νηὶ οὐδὲ φαντάτων, qui naturæ opera scrutati veritatis cognoscenda

studio, per oculum diuinæ virtutes clarioribus & expressioribus ra-

tionibus docentur & docent. Rectè autem idem Philo alibi

magiam duplēm facit, unam quidem veram, qua opera natu-

ræ clarioribus contemplationibus inspiciat, quamq; ut honestam &

expetendam non plebei solum, sed etiam reges, imò maximi regum,

præsertim Persici studiosè sectentur, ad co ut regnare non liceat, nisi

cum Magis versato familiariter; alteram vero adulterationem prio-

ris, & κακοτεχνias, quam μικρογόρα, id est, sacerdotes Cybeles

aliq; circulatores & mulierum atq; mancipiorum nequissima exer-

teant. Ita quoq; Plinius Magiam fraudulentissimam artium

appellat; quamquam, ait, animaduerto summam literarum clari-

tatem gloriamq; ex ea scientia antiquitus & pænè semper petitam.

Certè Pythagoras, Empedocles, Democritus, Plato ad hanc discen-

dam

lib. i.

l. 30. c. 1.

Altib. i.

i. de diui-
nat.

i. Quod o-
mnis pro-
bus liber.

i. de speci-
al. legib.

lib. 30. c. 1.

ET Vnde.

dam nauigauere, exilijs verius quam peregrinationibus suscep*tus*. Quod itaq; Græcis Philosophi, Gallis Druides, Indis Brachmanes & Gymnosophistæ, id olim Persis Magi fuerunt. Horum fortè tradux illa hominum natio, quam Herodotum & Stephanum in Mediâ ponere antè diximus. Sanè Magorum, qui Pyrethi vocentur, multitudinem quam in Cappadociâ collocat Strabo, Persicorum pro.^{11b. 15.} paginem fuisse nullum est dubium. Quum autem Magi successu temporum, nimiâ curiositate, vt fieri amat, ad superstitione imò impia defleterent, & vt mira prædicere vel præstare possent, cum dœmonibus pacta inirent; inde factum fuit, vt, quod sophistæ, mathematici & tyranni nominibus accidit, idem quoq; nomini Magorum accideret, & quod honori fuerat, ignominiosum esse inciperet. *Con-*
suetudo, ait Hieronymus, *& sermo communis Magos pro maleficiis* ^{in 2. cap.} ^{Dan.} accipit; qui aliter habentur apud gentem suam, eò quod sint Philosophi Chaldaeorum (Persarum rectius dixisset, quamquam gentes sunt conterminæ) *& ad artis hujus scientiam reges quoq; & principes ejusdem gentis omnia faciunt.* Vnde *& in nativitate Salvatoris ipsi primum ortum ejus intellexerunt, & venientes in sanctam Betlehem adorauerunt puerum, stellâ eis desuper ostendente.* Hactenus Hieronymus. Tales igitur hosce magos fuisse existimamus, sive videlicet gentis, Persicæ nimirum, Philosophos. Non enim opprobrij sed honoris ergo ab Evangelista Magi appellari videntur, & ex oriente venisse dicuntur. Est autem Persia Iudææ orientalis. Quamquam Iustinus ex Arabiâ venisse autumat. Sed Magos nec in Arabiâ, nec alios, quam in Persiâ & Persicos à scriptoribus laudatos reperio. Nam quod apud Plinium legitur, Pythagoram & Democritum de herbarum effectibus volumina composuisse, ambo peragatis Persidis, Arabiae, Aethiopie,
B Aegy-
dial. cum Tryphone.

*Aegyptiā Magis; mendum est sine dubio. Quis enim, qui Latinē loquatur, dixerit per agrare magos? Perinde ac si dicam, Herbarum cognitionem indeptus per agratis Germaniae, Galliae Italięq; medicis. Evidem substituere velim vocem *agris* aut *plagis*, donec commodiorem vel felicior conjectura, vel emendatior codex suppeditet. Iustinum tamen sequitur,*

3. adv Mat- imò exscribit Tertullianus; sequuntur etiam alijs, præser-
cion. c. 13. tim recentiores nonnulli. Quin addunt reges fuisse, &

Ps. 72, 10. trahunt huc verba psalmi: *Reges maris & insularum munus reddent, reges ~~אַשְׁדָּה~~ & ~~אַשְׁדָּה~~ Sabæ Arabicæ & Sabæ Æthiopicæ honorarium offerent.* At vtraq; ista Saba meridionalis est respectu Iudææ, minimè orientalis. Atq; hinc quæ in

ii. Reg. 10. historiâ Salomonis dicitur regina Sabæ, Arabicæ videli-
Matth. 12. cet, vnde etiam Magos volunt venisse, à Seruatore appellatur regina Austri. Pari itaq; ratione Magi, si è Sabâ & Arabiâ felice venissent, non ab oriente, sed ab austro venisse dicerentur. Neq; psalmus aliâ de re, quam de amplitudine regni Christi sive ecclesiæ, quanta sub novo testamento futura, loquitur. Quò etiam respicit eodem lo-

v. 60. v. 6 quendi modo usus Iesaias: *Multitudo camælorum operiet se, dromedarij Midian & Ephæ, omnes ipsi de Sabâ venient, aurum & thus deferent, & laudes Domini annunciant.* Epiphanius tradit fuisse posteros filiorum Abrahāmi, natoium è Keturâ, qui incoluerint *τὰ μέρη τὰ δεαλινὰ τῆς παγωδίας χώρας*: cuius sanè regionis ab alijs auctoribus nusquam fit mentio. Rectius autem & accuratiore judicio, Persas fuisse & è Perside venisse pronunciant auctores optimi, Basilius Magnus de humana Christinatuitate; Cyrill. lib. 4. in Ief. ad cap. 49. & Chrysostomus hom. 6. & 7. in Mattheum. Hi itaq; Persæ, bonis litteris & philosophicis disciplinis, quas etiam, quod hominem vnicè deceant & maximè ornent, huma-

Epilogo
Panarij.

nio-

ET V N D E.

niores appellamus, imbuti gentium in ecclesiam post nasci-
tum Seruatorem adscitarum primitiae fuerunt. Non facti
sunt proselyti, siue circumcisio rem & leges ceremoniales
Mosaicas non receperunt, sed manentes in praeputio citra
Iudaismi professionem quod peregrini fuerant & extranei,
facti sunt concives sanctorum ac domestici Dei. Benè Hilarius: Eph. 1, 19.
*Stellæ ortus primùm à Magis intellectus indicat mox gentes in Chri-
sto credituras; & homines professionis longè à diuinæ cognitionis sci-
entia auersæ, lumen, quod statim in ortu ejus exstitit, cognituros.*
Habent itaq; quo glorientur & gaudeant omnes bona-
rum litterarum & philosophiæ studiosi, nempe quum ho-
minibus gentilibus natales Filij sui Deus patefacere, & ex
iis in ecclesiam primitias adlegere voluisse, artium & di-
sciplinarum peritis atq; adeo Philosophis eum honorem
habuisse, ut ex ipsorum numero, qui primi omnium essent,
& reliquis præirent, adsciuerit. Potrò non defuerunt o-
lim, qui ex trium munerum numero huiusmodiarentur tres et-
iam fuisse numero Magos, qui ad Seruatorem in Iudæam
venissent. Atq; ea opinio inualuit & passim recepta est, et si
nullo omnino innixa fundamento. Primus aut certè in-
ter primos Leo Magnus, quum in Epiphania octo scripse-
rit sermones, singulis fere inculcat, Magos tres numero
fuisse. Beda nomina nescio unde accepta profert, Caspar,
Melchior, Balthasar. Zacharias Chrysopolitanus, Petrus
Comestor & Iacobus de Voragine alia adferunt & quidem
duplicia, hebræa atque græca; sed vtraque ridicula & o-
ciosorum atque indoctorum hominum figmenta. Neque
magis verum est, quod reges fuerint. Quamquam qui ad-
serunt, fuisse reges, si per reges intelligent regulos, dyna-
stas siue toparchas, absurditatis conuinci nequeunt. Nihil
enim obstat, quod minus toparchiæ aliquæ persidis penes

B 2

magos

magoseo tempore fuerint, atque adeo è perside magi to-
parchæ in Iudæan venerint. Certe Strabo, qui scripsit,
quando in terris egi Seuator, extremo libro XV, Hodie,
ait, scorsim Persæ suum habent corpus, & reges aliis subditos, antè
Macedonibus, nunc Parthi. Sicut itaque hīc docemur, Persia
tum habebat regulos, subditos regibus parthorum, cum
quibus eodem hocce seculo acria Romanis fuerant bella,
sed hoc tempore vnâ cum reliquis, vt nascente principe
pacis pax passim obtineret, sopita. Ut igitur Ierosoly-
mam venerunthi, quos diximus, Magi, mox & è vestigio,
vbi, inquiunt, EST REX ILLE IUDAeorVM, QVI
NATVS EST? Quām certa fides, ait Bernhardus, & nihil pe-
nitus hæsitans! Non querunt virum natus sit, sed fiducialiter lo-
quuntur, & interrogant sine dubitatione, ubi sit, qui natus est rex
Iudeorum. VIDIMVS ENIM, ajunt, STELLAM EIUS IN
ORIENTE, ET VENIMVS, VT ADOREMVS EVM.
Scitè Maximus Taurinensis: Quum ipse Dominus noster lege
natiuitatis humanae paruulus & infans apud Iudeam vagiret in ch-
nis, lateret in pannis; magnificentiam tamen ejus uniuerso orbi mi-
rabilis ab alto stellaprodebat. Et mox: Pro remedio salutis nostræ
uno eodemq; momento creatura lucebat in cælo, & creator splende-
bat in terris.— Et mirabatur quidem terra, quod nouam stellam vi-
deret in cælo: sed plus mirabatur cælum, quod nouum solem videbat
in terris. Sicut nos cometam stellam vocamus propter simi-
litudinem, non propter veritatem: sic à Magis quoq; Bel-
la dicta fuit, quæ tantùm similis erat stellæ, non vera stel-
la, vt fuisse à Gregorio Nysseno existimari videtur. Recti-
us frater ejus, Basilius Magnus: ἐδεις τὸν ὄντων αἱρέπων τὸν βασ-
τικὸν ψύχοντες θημανεν, οὐδὲ αὐτὸς τὸν σωματικὸν τὸν. Nulla ex ijs, qua-
nunc sunt stellis, Dominicam natiuitatem significauit, neq; ista è con-
suetis una fuit. Non quidem difficile Deo veram stellam è

statio-

Term. 3. in
Epiph.Hom. 3. in
Epiph.Homilijs
de Christi
Nativ.

statione suâ remotam ad hâc officia præter naturam præftanda delegare. Sed miracula nostro arbitratu citra necessitatem non sunt multiplicanda. Difficile verò dictu, quomodo è visâ hâc stellâ colligere potuerint, Regem Iudæorum natum esse, & quidem adeò certò, vt itineri se accingerent, & quum Ierosolymam venissent, non primùm, an natus esset, sed mox absq; ambagibus & dubitatione, ubi esset, qui natus erat, inquirerent. Certè nullâ consequentiâ tale quid colligere potuerunt. Neq; enim sequitur; Stella præter naturam insolita & miraculosa apparuit. Ergo Rex Iudæorum siue Messias natus est. Reliquum igitur, vt extraordinariâ & supernaturali reuelatione diuinitûs adjuti fuerint, quum stellam hanc admirarentur, caussas ejus vestigarent nec inuenirent, opemq; Dei implorantes scripta Danielis, quæ in eum vsq; diem apud Persas adseruata fuisse vero haut absimile est, scrutarentur. Bene Leo Magnus: *dedit aspicientibus intellectum, qui præstitit signum: & quod fecit intelligi, fecit inquiri: & se inueniendum obtulit requisitus.* Auctor operis imperfecti in Matthæum adducit narrationem apocrypham de monte, in quo à multis seculis XII viri exortum stellæ præstolati tandem animaduerterint comparuisse insignem specie pueruli & figurâ crucis. Quæ pluribus referri indigna. Nullam habet verisimilitudinem, quod Hieronymus alicubi dicit, visâ stellâ ex Astrologicae artis scientiâ Magos natum Dominum cognouisse; aut quod alibi à dæmonibus doctos fuisse opinatur. Nam illud ne fieri quidem potuit; hoc etiamsi fieri absolutè potuisset, tamen ejusmodi ministris ad patefaciendam Filij sui natuitatem Deum vti voluisse nullo modo probabile est. Paullò majorem habet, quod vtrobiq; addit de prophetiâ Bileami. Videtur autem ex Origine

scim. 1. in
Epiphani,
homil. 2.

1. 11. comm.
in Ies. ad c.
47, & lib. 7.
ad c. 19.

hom. 13. in
Num.

V N D E C O G N O V E R I N T M A G I
 haussisse cum ipse, tuim Ambrosius, qui secundo in Lucam
 libro ita scribit: *Qui sunt isti Magi nisi qui à Bileam genus du-
 cunt? à quo prophetatum est, Orietur stellæ ex Jacob. Isti ergo sunt
 non minus fidei quām successionis heredes. Ille stellam vidit in spiri-
 tu, isti viderunt oculis & crediderunt.* Consentient ambo fra-
 tres, Basilius & Gregorius Nyssenus, homilijs de nativ. Christi:
*Chrysostomus item homil. 1. in varia Matthæi loca, &
 Theophylactus ad hunc ipsum locum; & Author sermonum
 de Cardinalibus Christi operibus serm. 3 qui Magos et-
 iam Arabes vocat & incolas Sabæ. Atqui Bileam neq; Arabs
 fuit, neq; Persa, sed Syrus è Mesopotamiâ, vt constat ex
 Numer. XXIII, 7. Deut. XXIII. 4; & fatetur Origenes. Ne-
 que dicit Bileam circa tempus nativitatis Christi appari-
 turam stellam, sed ipsum Christum stellam vocat. Neq;
 quæ prophetauerat litterarum monumentis consignasse &
 è Moabia secum in patriam suam retulisse legitur: quamuis
 in usum populi Israélitici Moses litteris ea mandauerit.
 Verius est, librum Danielis, qui in Persia & vixerit & scri-
 pserit, Persis notum fuisse: ad quem exactè intelligendum
 arcanus numinis afflatus & peculiaris gratia, quicquid de-
 siderari poterat, contulerit. Biennio autem ante natum
 Christum visam esse stellam, vt sat temporis ad scrutan-
 dum & meditandum haberent, colligitur inde, quod ipsi
 venerint ante absolutam purificationem, vt prius diceba-
 tur; Herodes autem nihilominus interemerit paruulos à
 bimatu & infra, secundum tempus, quo scilicet stella apparuif-
 set, quod è Magis exquisierat. Et si enim vt securitati suæ cer-
 tius consuleret & crudelitatem magis expleret, tempus
 proferre potuit, vti etiam protulisse putat Chrysostomus:
 verbatamen Euangelistæ id, quod Magi indicauerant, ser-
 uasse potius quām protulisse innuunt. Augustinus qui-
 dem*

Matt. 2,16.

homil. 7. in
Matth.

dem ad populum verba faciens, re, vt videtur, minus per- serm. 32. de
pensâ, eodie, quonatus Seruator, Magos stellam in oriente vi- temp.
disse, quem natum indicauerit, agnouisse & iter ingressos esse di-
cit. Tantam molem rerum, animaduersionem videlicet
sideris, considerationem, inquisitionem, consilia & ap-
paratum itineris ipsumq; iter nimis profecto angustis ter-
minis includit. At rectius ipse Chrysostomus multo ante
natiuitatem tempore visam fuisse stellam concedit. Ut
itaq; primùm apparuit, nasciturum; quum aliquamdiu &
integrum ferè biennium fulsisset, natum seruatorem de-
nunciauit. Vtrumq; verò Magi, vt paulò ante diceba-
mus, non ex solo stellæ intuitu, sed maximè per arcanam
& diuinam gratiæ & Spiritus illustrationem agnouerunt &
didicerunt. Quâ etiam ipsâ de spirituali pueri, Regis
Iudaorum, regno & officio, si non plenè, quemadmodum
nos hodie cognitum habemus, quantum tamen eo tem-
pore cognosci ad salutem satis esset, edoctos fuisse equi-
dem nullus dubito. Atq; hinc esse, quòd qui externam
pompam & magnificentiam nullam viderint, nullam quo-
que requirant, neq; tenuitate pueri & parentum, quæ re-
gem eum magis non esse conuincat, quâesse arguat, of-
fendantur. Probare enim nequeo, quod scribit Calui- comm. in
nus, Nihil plus de Christo tenuisse, quam singulari potentia & digni- h. locum,
tate fore præditum, ut populos omnes merito in sui admirationem &
reuerentiam conuerteret. Fierietiam potest, inquit, ut captare
voluerint ejus gratiam ante tempus, quòd sibi propitium ac fauentem
haberent, si forè contingerebatur orientali imperio eum potiri. Sed
quid ad hanc rem prodesset infantem recens natum acce-
dere & salutare? Saltem ad adolescentiam & annos, qui-
bus memoriam rei conseruare posset, officium distulif-
fent. Mihi profecto Calvinus non modò Magorum pru-
den-

dentiæ, quin fidei & deuotioni, sed gratiæ etiam, quâ illustrati fuerunt, injuriam facere videtur. Porrò qui de natuitate recens nati regis exteriore stellæ & interiore Spiritus lumine certos fecerat, idem quoq; de loco natuitatis haut absimili ratione certos facere potuisset. Sed voluit, dum illi de loco natuitatis interrogando quærunt, natuitatem ipsam in primariâ & regiâ vrbe Iudæis tantæ rei alias incuriosis, ab exteris magnæ auctoritatis viris annunciar. Voluit etiam, vt ipsi Magi, dum de loco natuitatis quærunt, ad propheticas prædictiones manuducantur, & earum cum cœlesti præsagio & suâ fide, consensum animaduertant. Siuit igitur ipsos interrogare: **Vbi est, qui natus est rex Iudæorum?** **HIS AVTEM AUDITIS ad noui regis nomen HERODES REX TURBATVS EST,**
ET TOTA IEROSOLYMA CVM EO. *Quiderit, ait Augustinus, tribunal judicantis, quando superbos reges cunabula terrebant infantis. Igitur piè timeant reges ad Patris dexteram jam sedentem, quem rex impie timuit adhuc matris ubera lambentem.* Nempe non ignorabat Herodes exstare, quin publicâ famâ celebrari oracula Prophetarum, quibus promitteretur Iudæis rex, qui populum suum in libertatem adserturus & res collapsas adficiasq; in integrum propediem restituturus esset. Eorum, quorum antehac rationem sine dubio nullam habuerat, mox injectâ noui regis mentione, homini in mentem venit. Sed nec ipse nec populus, nisi terrena & temporalia, cogitabant. Cepit itaq; metuere suo regno, quod injustè occupauerat, & tyrannorum in morem administrabat. Scitè hoc loco Author imperfecti operis in Matthæum: *Sicut ramum arborum in excelso positarum, etiam si leuis aura flauerit, mouet: sic & sublimes homines in culmine dignitatum existentes, etiam leuis nuncij fama conturbat.* Populus autem

de tempo-
te serm. 51.

autem metuebat, quum mutationes regnum ingentes motus secum trahant, ne nouis exortis bellis in nouas conciperentur calamitates. Quamquam enim temp^o aduentui Messiae præstitutum propè esse non poterant ignorare, malebant tamen duram seruitutem seruire, quām bello, cuius sauitiam toties expertierant, denuò implicari. Nisi Magi firmā fide & interiore Spiritus illustratione niterentur, & spiritualia magis quām terrena cogitassent, hīc haut leuiter turbari, quin totius rei ceptæ fastidio tangi potuissent. Ecquā spe, dixissent, nos natum Iudæorum regem quārimus, quem in ipsa Iudæorum metropoli nec Rex nec populus natum esse nouit? Cujus, quorum maximè intererat, neq; notitiam quisquam habet, neq; desiderio magnopere afficitur? Putabat, ait Augustinus, infelix tyrannus, Domini salvatoris aduentus se regali solio detrudendum. Verūm non ad hoc venerat Christus, ut alienam gloriam inuaderet, sed ut suam donaret. Non venerat ad potestates dignitatesq; rapiendas, sed ad contumelias & iniurias perferendas. Eucherius, aut quicumq; est, quem Eusebium Emisenum pridem existimarunt, oratione ad ipsum Herodem conuersâ, *Ne timeas miser*, ait, *non enim venit, ut regnum tibi auferat, sed ut omnibus de regno expulsis regnum restituat*. Non possum, quin pariter, quomodo eum Fulgentius compellet, recitem. *Quid est, quod sic turbaris Herodes? Inanis est ista turbatio tua, & vana prorsus cogitatio tua. Rexiste, qui natus est, non venit reges pugnando superare, sed moriendo mirabiliter subjugare. Nec ideo natus est, ut tibi succedat, sed ut in eum mundus fideliter credat. Venit ergo, non ut pugnet viuus, sed ut triumphet occisus. Nec ut sibi de alijs gentibus auro exercitum querat, sed ut pro saluandis gentibus præiosum sanguinem fundat. Inaniter inuidendo timuisti successorem, quem credendo debuisti querere saluatorem. Quia si*

C

in eum

de sanctis
serm. 2.homil. in
Epiph.serm. in E-
piph.

in eum crederes, cum eore regnare: & sicut ab illo accepisti tempore regnum, acciperes etiam sempiternum. — Tu enim regnum nullatenus habuisses, nisi ab isto puer, qui natus est, accepisses. Puer, qui nunc à Magis dicitur rex Iudeorum, idem creator & dominus angelorum. Quapropter cujus times infantiam nascentis, magis timere debes omnipotentiam judicantis. Sed alia omnia animo versat Herodes: ista ei in mentem non veniunt. Et CONGREGANS OMNES PRIMARIOS SACERDOTES, qui videlicet capita & principes erant familiarum sacerdotalium ab Aharone descendentium, de quibus vide re est i. Chron. xv & xxiv, præq; alijs ætate, peritia & auctoritate eminebant, & ut hīc ἔχερεις, ita שָׁרֵי חֲכָנִים di- cuntur ii. Chron. xxvi, 14: ET SCRIBAS POPVL, id est, publicos legis interpretes. Hoc enim sensu Hezra in suo libro scriba appellatur: νομικοὶ alias vocitantur: ita Hez. 7. v. 6. quem Matthæus xxii, 35. νομικὸν siue legis peritum, eum Mar- cus xii, 28. ἑβατῶν γεωμετέων, vnum è scribis disertè appella- lat. Congregans, inquam, omnes primarios sacerdotes & publicos scribas PER CONTATVS EST AB EIS, VBI CHRISTVS NASCITVRVS ESSET. nam de Christo, vt diximus, quando natum Regem Iudeorum audiebat, cogitare ceperat, nec quemquam alium intelligi posse per facilè animaduertebat. AT ILLI, quippe propheticorum oraculorum gnari, promptè responderunt DIXERVNTQ; EI: IN BETLEHEM IUDAÆ nascetur. SIC ENIM SCRIPTVM EST PER PROPHETAM Micham. ET C. T. v. 8. TV BETLEHEM TERRÆ IUDAÆ, ad differentiam videlicet alterius, quæ in tribu Zabulon, Ios. xix. 15. Ipse verò Micha Betlehem Ephrata appellat. Olim enim Ephratam fuisse, quæ postea Betlehem esset, docet Moses Gen. xxxv, 19. XLIX, 7. Tu Betlehem in terrâ tribus Iudæ, ajunt,

ajunt, NEQVAQVAM MINIMA ES INTER DVCES
 IVDÆ. EX TE ENIM EGREDIETVR DVX, QVI PA-
 SCET POPVLVM MÆVM ISRAËL. Verba Prophetæ
 juxta Hebræum fontem ita habent, *Etsa Bethlehem Ephrata,*
parvula es ut sis in millib. Iehudah, siue ut numereris inter chi-
 liadas Ichudah, alludit videlicet ad distributionem populi
 in chiliadas. *ex te mihi prodibit, qui sit dominator in Israële;* cu-
 jus egressiones inde ab initio, à diebus seculi. Observandum au-
 tem, ita recenseri verba Prophetæ, vt cädem operâ expli-
 centur, & quæ obscuriora videri poterant, vocibus æqui-
 pollentibus sed aliquanto clarioribus efferantur. Siue ve-
 rò sacerdotibus & scribis id ipsum tribuamus, siue Euange-
 listæ, parum puto interesse. Quamquam interpretes ora-
 culum, quemadmodum à scribis coram Herode exposi-
 tum, ita ab Euangelistâ relatum esse censem. Iuxta eos i-
 taq; Matrhæus neq; Prophetæ verba, neq; suam ipsius, sed
 scribarum expositionem recitat. Prorsus autem verosimi-
 le non est, quod opinatur Hieronymus, scribas hîc per ne-
 gligentiam errasse, & Matrhæum, volentem redarguere ejusmo-
 di erga diuinæ scripturæ lectionem negligentiam, sic etiam posuisse,
 comments
 in Mich.
 ut ab eis dictum est. Nā de retantâ à rege consulti nequaquam
 perfundatoriè responsum adornarunt, sed sicut operæ pre-
 cium erat codicem ipsum inspicere, ita sine dubio inspexe-
 runt. Multò minus admittendum est, quod ex aliorum sen-
 tentiâ idem subiicit Hieronymus, in citandis veteris testa-
 menti dictis sæpè aut ordinem mutari, aut verba, & interdum
 sensum quoq; ipsum diuersum esse, vel Apostolis vel Euangelistis
 non ex libro carpentibus testimonia, sed memoriæ credentibus, quæ
 nonnumquam fallitur. Cæterùm, qui hoc pronunciare ausi
 sunt, fallunt & falluntur maximopere ipsimet. Neq; enim
 ignorare debuissent, πᾶσαν Ἰησαφάτων γέοπνικόν είσε, & ejus au-
 2. Tim. 1, 19

ctores adstante & dirigente Sancti spiritus gratiâ , per quam ab erroribus immunes præstarentur, scripsisse. Malumus itaq; dicere, scribas ad eum modum Prophetæ verba Herodi referre, vt ea simul interpretentur. Quamobrem *Bethlehem Ephrata* notiore appellatione *Bethlehemam Iude* vocant, vt paullò antè monuimus. Et quam Propheta dicit *parvulam* siue *minimam* inter chiliadas *Iude*, eam scribæ dicunt nequaquam *minimam* inter duces *Iude*. Quæ *discrepancia* *verborum* est, non *sensuum*, ait alicubi Ambrosius. Sed certè *sensuum* quoq; videbitur esse, nisi commoda instituatur *conciliatio*. Quod Propheta dicit *χιλιάδων ἥδα*, scribæ ē *ηγεμόσων ἥδα*; non est quidem differentia magni momenti. Nam si numerus incolarum & ciuium oppidi Betlehemiticollatus cum multitudine, quæ è reliquis vrbibus tribus *Iude* educi poterat, exiguis fuit; sequitur omnino, dum quoq;, qui Betlehemitis præcesset, siue in aciem prodiret, siue ad comitia veniret, tanto cæteris ejusdem tribus ducibus auctoritate & potentia inferiorem fuisse, quanto paucioribus ducatum præstaret. Nempe vt populus Betlehemiticus, ita quoq; dux ejus inter chiliadas & magnos reliquarum vrbium exercitus vix aliquo numero & loco erat. Ista itaq; verbavtrobij; in eumdem sensum recidunt. Majoris momenti est, quod Propheta *minimam* dicit; scribæ verò, nequaquam *minimam*. Hæc enim ad primum intuitum directè pugnare videntur. Andreas Osiander patrum memoriam aliter putauit vertendum esse, quam verterint hæc tenus interpretes omnes, cùm veteres tum recentiores; in hunc videlicet modum, *Eritu Bethlehem Ephrata parum est*, ut sis inter principes *Iuda*; hic scilicet honor exiguis est præ altero, quo propter ortum ex te Messiam nobilitaberis. Ita apud Iesaiam: *Parum est*, ut sis mihi seruus ad suscitandas tribus *Iacob*;

epist. 18.

Annotat,
in lib. I.Harm. E-
vang. c. 10.

c. 49, v. 6.

*Iacob; ecce dedite in lucem gentium. Cæterum vocem יְהוָה vix
eo sensu uspiam reperies. Quin nova & insolens hæc versio
non efficit ut verba Prophetæ & scribarum conueniant, sed
saltim ut minus pugnare videantur. Concilio ut commu-
nior, ita quoq; facilior est, si aduersatiuam particulam tamē
subintelligendam dicamus, & à scribis expressum esse, quod
è verbis Prophetæ alioquin sequitur & colligi oportet; hoc
ferè modo: Tu Betlehem si æstimeris ab ambitu murorum,
splendore ædificiorum & numero incolarum, paruula qui-
dem es, imò minima inter principes Iuda, imò vix digna, quæ
inter eos computeris & aliquo loco habearis: ex te tamen
mibi prodibit Messias, vt olim prodijt clarissimus regum Da-
uid. Nequaquam itaq; minima es, etiam si minima videaris.
Illustribus enim alumnis magis, quam vllis alijs ornamen-
tis vrbes & oppida nobilitantur. Talem conciliationem in-
nuunt Chrysostomus & Theophylactus; amplectitur etiam in h. l.
Liranus: nec admodum discrepat Rupertus, scribens in
Micham: *Quum Propheta dicit, paruula es, subaudias in o-
culis hominum: & quum euangelium dicit, nequaquam minima
es, subintelligas apud Deum: In eamdem inclinat, nisi fallor,*
Chaldæus Ionathan, cuius paraphrasin postea recitabimus.
*Quid vero, si dicamus Prophetæ verba in Hebræo per inter-
rogationem efferenda esse? In hanc videlicet modum: Er-
tu Betlehem Ephrata, paruula ne es, ut sis in millibus Iehudah?*
Hoc est, nequaquam paruula es. Adeum itaq; modum pro-
lata æquivalebunt istis, quæ scribæ, utpote interpretes per
simplicem negationem, remorâ figurâ, enunciant. Hanc
conciliandi rationem primus protulit, vt arbitror, Ludo-
vius. Viues; haut equidem ineptam vel inconcinnam.
Notum enim est Prophetas varijs figuris affectus exprime-
re & sermonem ornare. Eashic recte omittunt, qui inter-*

schol. in Is.
de C. D. c.
50.

pretes agunt & Herodi propheticæ dictionis imperito genuinum & simplicem sensum ob oculos ponere cupiunt. Notum etiam est, Hebræos olim signa siue notulas pronunciationis indices nullas adscripsisse, & ne hodie quidem, quum notulis abundant, ullas quæ interrogationi seruant, habere. Porro quod Propheta dicit, dominabisur; id expresserunt scribæ vel Euangelista per παιμανῖ, pascet, ad designandum mansuetum, & come Messiæ imperium, benevolentiae & affectus erga subditos plenum. Celebre est **s**Cyropæd. Xenophontēum illud, ὁ θεπλήσια ἐργα εἴναι νομέως αὐγαθῆ καὶ βασιλέως αἰγαθῶ, affinia esse opera boni pastoris & boni principis. Cæterum ut ad vaticinium prophetæ vtricq; regnolerosolymitano siue Iudæorum, & Samaritano siue Israëlitarum ob scelera & flagitia cuersionem & certum excidium: atq; adeo primores, magistratus & prophetas severè objurgauerat, eisq; crima sua & impietatem acerbè exprobrauerat. Eam enim caussam esse imminentis diræ cladis & horrendarum calamitatum. Adjecit nihilominus, Deum suam sibi collecturum & conseruaturum esse ecclesiam, & prodituram

Mich. 4, 2. doctrinam è Sione, & verbum Domini ex Ierosolymis. Sicut profetò certissimum est, post excidium & captivitatem denuò restauratam & exinde aliquamdiu conseruatam fuisse rempub. Iudaicam, vt in cā præstituto diuinitū tempore nasceretur orbiq; exhiberetur Messias, & ex cā emanaret inq; omnes mundi plagas sese dideret doctrina euangelica. Hoc itaq; fine docet Propheta restitutum iri ciuitatem & populum, & è medio ingentium malorum, quibus obrutus tantum non submergatur, aliquando exauspicaturum. Quintimò proditurum ex oppido Betlehem, quod omnium Iudaicorum minimum & abjectissimum videri possit, illum dominatorem in Israële, cuius egressiones inde à principio, à diebus seculis.

seculi. Quibus verbis luculentum sanè indicium facit Propheta, dominatorem illum non tum primum cepisse esse, quando è Betlehem prodijt, sed fuisse pridem, antequam inde prodiret: atq; adeo duplēm ejus ortum esse, vnum è Betlehem, qui quidem vulgò notus, & à nemine, qui infantem videret, ignorari posset; alterum verò longè antiquiorēm, à principio videlicet & diebus seculi. Nempe in principio ante res omnes conditaserat Verbum, & per ipsum Ioh. i. 1. & 3. fuerunt facta, quæcumq; sunt facta. Si duplex ortus siue natuitas, duplex quoq; natura. Secundum vnam enim & cādē naturam nō potest esse ab initio, à diebus seculi, & certo seculi tempore in Betlehem nasci. Nolo tamen vocem, quā in numero multitudins Propheta usurpat (וּמֹצָאַתִּי, נֹגֶד אֵזֶodoi αὐτός, juxta LXX.) ad duplēm natuitatem referre, vt l. 4. de ars. cath. ver. c. 11. fecit Petrus Galatinus, nam humana, quæ in tempore & ex matre est, satis declaratur verbis, quibus è Betlehem proditurus promittitur. Egressiones igitur ab initio, à diebus seculi non nisi generationem quæ in æternitate à Patre est, concernunt. Et hæc ipsa propter perfectionem & summam suam excellentiam numero multitudinis exprimitur, quo ad denotandam eminentiam rei quamvis singularis & vniçæ Hebræi interdū vtuntur, vt constat in vocibus בָּעֵל, אֲרֻנִים אֱלֹהִים item חַכְמָה Prouerb. 1, 20. IX, 1. Neq; verò intelligi facile potest, quomodo humana natuitas, quæ in aliquâ certâ differentiâ temporis & quidem vltimi temporis contigit, egressio sit ab initio & à diebus seculi. Nihil quidem mirum Ionathanem Chaldæum ad consilium & decretum Dei referre. Paraphrasis ejus ita habet: *Etu Betlehem Ephrata, quodammodo minor fuisti, quam ut numerareris inter chiliadas domus Iuda: ex te coram me prodibit Messias, ut sit exercens imperium super Israël, cuius nomen dictum siue præparatum*

ratum à principio, à diebus seculi. Satis est locum ab hoc paraphaste de Messia exponi. Quòd mysterium de æternâ Messiæ generatione & diuinitate vt capere, ita quoq; exprime-
re isto tempore nequuerit, non admodum miror. Quin si
non aliunde, vel hujus saltim paraphraseos, quæ jam tum
exstabat, ductu oraculum de Messiâ intelligendum esse,
scire potuerunt scribæ. Qui verba de æternâ generatione
omittunt, non vt equidem arbitror, malitiâ quâdam, sed
quòd vel non caperent, vel certè ad quæstionem, quam
Herodes proposuerat, nihil facere animaduerterent. Ma-
gis miror Cyrillum Alexandrinum de præscientiâ & decre-
to Dei interpretari. Bene autem habet, quod alteram de æ-
ternâ generatione expositionem adjungit, imo præmittit.
comm. in Mich.

dial. 2. de
Trin. post
med.

demonst. 4

τὸν δέκατον εἶναν Φησὶ τὰς ἐξόδους αὐτῷ, καὶ ἐξ ἡμερῶν αἰώνων, η̄ τὴν
περιστολὴν ὑπαρχίαν τὸ λόγον σημαίνων, η̄ γοῦν ὅπι γέγονε μὴδὲν αὐθε-
ωτὸς ἀντὶ λοιπῶν τοῖς αἰώνων καθεῖται, περιέργαστος γε μὲν ὁς ἐν περιγρά-
ψῃ πατέρος καὶ περὶ τῆς τὸ κόσμον καταβολῆς τὸ ἐπί αὐτῷ μυστήριον.
Egressiones ejus ab initio & à diebus seculi esse dicit, aut seculis prior
Verbi existentiam significans, aut quia natus est quidem homo,
quasi in extremâ etate seculi, mysterium autem eum concernens in
præscientiâ Patris & ante mundi constitutionem præfinitum fuit.

Sed rectè alibi, posteriore hâc omissâ, solam priorem vrgit.

τοῦ Φησίου, ait, ὃν Βεθλεέμ τις ἐζελθύσεις ἀρχων ἐν τῷ Ἰσραὴλ,
τὰς ἐξόδους απ' δέκατον εἶξ ἡμερῶν αἰώνων ἔχων. τοῦτο γέγονον ἐφαρ-
μέσθε αὐθρώπῳ Φύσι, εἰ μόνω τῷ ἐμμανγῇλ, καὶ τῷ το μεγάλης Βε-
λῆς αὐγγέλῳ. τὸ γέγονον αἰώνων ὑφεστῶν, τινι ἀρχῇ ἐφαρμόποιον, η̄
μόνω Θεῷ; Diuinitus prædictur princeps quidam Israëlis ē Betlehem
proditurus, qui egressiones habeat ab initio, à diebus seculi. Hoc
autem ipsum aptari nequit humana natura, sed soli Emanueli &
magni consilij Angelo. Nam ab aeterno existere cuit tandem accom-
modari

modari debet, præterquam solum Deo? Consimili ratione expo-
nunt Hieronymus & Theodoretus comment. in Micham; &
Chrysostomus hom. 1. in varia loca Matth. Quomodo enim
rectè quispiam dicatur ab æterno egredi siue nasci, quia ab
æterno egressus siue aduentus ejus in mundum diuinâ sci-
entiâ cognitus & consilio decretus? nam eadem ratione I-
sahac, Solomoh, Iosia, Cyrus egressiones ab initio & diebus
seculi habebunt. Nec hi tantum, sed quicquid est in orbe
rerum, etiam vilissimarum. Si, inquam, propter Dei præ-
scientiam & decretum egressiones ab æterno res aliqua ha-
bet, nulla non habet, quæcumq; tandem sit. Nihil enim
omnino est aut fit, quod non Deus præsciuerit, & vel face-
re vel permettere decreuerit. Quid itaq; fuerit, quod hîc
peculiariter tribuitur Messia, si alijs quoq; plurimis, imò
omnibus idem competit? Non fuerit profectò in æternita-
te cognosci vel prædestinati; id enim commune multis:
sed ab æterno gigni & produci, siue verum esse reapse conse-
qui; quod ita proprium & singulare, ut nulli rei creatæ con-
veniat. Non fuerit, inquam, egressio per solam notitiâ & cō-
silium in mente alteri^o, sed per acquisitionem realis & pro-
priæ existentia. Chrysostomus monet, nonnullos de Zo-
robabele vaticinum Prophetæ Interpretatos fuisse; quam
hom. 7. in
Matth.
deprauationem Theodoretus, temporibus Chrysostomi
comm. in
Mich.
suppar, Iudæis istius ætatis tribuit. Rectè vero respondet u-
terq; de Zorababele accipi nullo modo posse, cum quia ipse
Babylone natus sit, non Betlehemæ, tū quia egressiones ab i-
nitio & dieb^o seculi conuenire ei nequeant. Certè Iudæi isti
multò ineptiores, quam alij corum gentiles, siue species pri-
scos illos Ionathanem inquam Vzicilden, cuius paraphrasin
haut contemnendam paullò antè adduximus & sacerdotes
scribasq;, quos ab Herode consultos Prophetam oportunè
adlegasse & commodè exposuisse jam audiuimus, siue re-

D

centiores,

centiores, quales Solomon Iarchides, Aben Ezra, Dauid Kimhi, quorum commentaria in Biblijs, quæ pridem Venetijs & ante decennium Basileæ prodierunt, leguntur. Aben Ezra quidem satis frigidè interpretatur, & Dauidi regi accommodare nititur. Kimhi verò de Messia accipit, quamuis non sine depravationibus. Ne enim, quæ h̄ic dicuntur, in Iesum Christum verum & vnicum Messiam competere videantur, ideo violentâ & absurdâ contorsione sensū vult esse, non quod Betlehemæ nascitus sit Messias, sed quod inde ortus fuerit Dauid rex, è ejus prosapiâ oriundus Messias. At euidens vis verborum Iarchiden, auctorem aliquanto & antiquiorem & meliorem, nobiscum facere & simpliciter interpretari coegit. Cujus verba latine reddita

i. Sam. 17. Et tu, inquit, Betlehem Ephrata, è quā egressus est
48. Dauid, juxta illud; Filius seruitui Isai Betlehemita. Betlehem di-
Gen. 35. 19. Et a quoq; fuit Ephrata, juxta illud; in via Ephrata, ipsa Betlehem.
Paruula es, vi sis in millibus Iuda, Digna fuisti quæ esses parua in
ps. 118. 12. familiis Iuda obseriam Ruti& Moabitidis, quæ in te fuit. Ex e-
gredietur mihi Messias, filius Dauid, sicut ipse dictus lapis, quem
reprobauerunt ædificantes. Et egressus eius à principio, juxta illud,
pi. 51, 17. Ante solem filiabitur, siue propagabitur & sobolescer nomen ejus.
Hæc Rabbini illius Iudæi expositio, quam nisi ex aucto-
re æstimes, Christiana est, nam illis quoq; hominibus,
etsi peruersis & obstinatis, sæpe rei & Scripturarum eviden-
tia testimonium, quod veritati ferant, extorquet. Hanc
celeberrimi inter suos interpretis expositionem legere po-
tuit Kimhi, & tamen acquiescere non potuit. Dicit egressus
ab initio & diebus seculi Messiae tribui, quia inter Dauidem.
è quo oriundus Messias, ipsumq; Messiam intercedat diuturnum
tempus. Atqui diuturnius intercedit inter Abrahamum pa-
trem omnium Iudæorum & quemvis hodie è vulgo Iudæū,

ex
ccccc

ex Abrahami prosapiâ ortum. Per illam itaq; rationem suam cuivis Iudæo egressus ab initio & à diebus seculi tribuat; aut eam inanem & futilem esse agnoscat. Objicit nobis Christianis, *Quod Messias noster non dominatus fuerit Israëlitis, sed Israëlite potius ipsi, nempe cum persequuti in crucem egerint, כי הוא לא משל ישראל אבל הם משלו בנו* At à suo More Ne-
 æ quali Mose Maimonide discere potuisset, fatuos illos esse, ^{buchim}
qui propheticas predicationes crassè & corporaliter intelligent. A ^{parte 2.} c. 29.
 nostris vero discere debuisset, non omnes qui sunt ex patre Israë- Rom. 9, v.
 le, Israëlitas esse, sed qui filij sunt promissionis, eos in semine repu- 6, & 8.
 tari. *Intret, intret* (verba Leonis recito) in patriarcharum fa- ^{term. 5. in} Epiph.
 miliam gentium plenitudo, & benedictionem in semine Abrahæ,
quā se filij carnis abdicant, filij promissionis accipiant. Et hæc il-
 lustrando celebri illi vaticinio Prophetico paullò copio-
 sius (ita enim rei dignitas exigebat) dicta sunt.

Quum autem ista è sacerdotibus & scribis didicisset Herodes, non nescius se in regnum alienum inuolasse, & Iudæos regem exspectare, cuius auspiciis à seruitute & calamitatibus liberentur, cepit angiani, neq; promptius inuenit consilium, quām quod à familiari sibi nequitia & versutiā caperet. Ratus itaq; præuertendum esse, & citius extingendum Regem, quām natum resciscerent Iudæi, quum locum nativitatis jam cognouisset, tempus quoque scire voluit, vt si fortè non redirent Magi, nec inuentum puerum renunciarent, ipse tamen vestigare, & per insidias tollere posset. CLAM itaq; VOCAVIT MAGOS, ne Iudæis suboleret, quod regem ipsorum suspectum haberet
 ET EXQVISIVIT AB EIS QVO TEMPORE STELLA APPARVISSET. Et occultans *vapido sub pectore vulpem,* imò lupum & hyænam, DIMISSIS IIS BETLEHEMAM, PROFECTI, AIT, STUDIOSE EXQVIRITE

DE PVERVLO ILLO: POSTQVAM AVTEM INVENERITIS, RENVNCIATE MIHI, VT ET EGO VENIAM ET ADOREM EVM. Ecce summam malitiam & impietatem fuso probitatis & pietatis incrustatam! Quasi omnia placent, & pium Magorum studium adjuuare cuperet, congregat sacerdotes & scribas. Quasi deuotionem Magorum esset imitaturus, accuratiū totam rem ab ipsis exquirit, & se quoq; inuentum puerum (Regem enim dicere non vult, quòd vt id nominis alteri tribueret, à se impetrare non posset) adoraturum promittit. Cæterū si verè erat adoratus, cur clandestino congressu & clam populo de stellâ sciscitatur? Si credebat natuitatem pueri diuinitùs promissam & in Scripturis olim & prædictam & nunc è cœlis stellâ manifestatam, ecquæ erat vesania existimare consilijs & astutiâ humanâ diuinum posse euerti consilium?

hom. 7. in
Matth.

1.Cor.3.19.

Considera vecordiam, ait Chrysostomus. *Si enim prophetia credebat, eamq; immotam putabat, manifestum ipsi erat, quod impossibilia conaretur. Sin non credebat, nec expectabat unquam eventura esse quæ dicerentur, neg. sibi timere debuit, neg. pueri insidiari.* Sed aliam quoq; hominis vecordiam aduerte. *Quid fuisset facilius, quām quasi honoris & officij ergo è familiaribus vel satellitibus comitem quemdam adjungere, qui quicquid Magi agerent, obseruaret & renunciaret?* At quod consilium homini rudi in mentem venisset, va ferrimo & in talibus exercitatissimo non occurrebat. Ea fuit animi perturbatio vel vertigo potius. Nempe sapientia hujus mundi, qualis se plurimū pollere Herodes persuasum habebat, *stultitia est apud Deum; & capit Deus ejusmodi sapientes in versutiâ ipsorum.* Magi verò, vt est pietas minimè suspicax, & ex suâ integritate alios metiri solet, Herodem nihil celant corum, quæ ille quærebat & ipsi no rant,

rant, seq; ignari insidiarum & sibi cum optimo viro rem esse rati, denuò inviam dant. Et ecce, *ait Matthæus.* STELLA, QVAM VIDERANT IN ORIENTE, PRAEIBAT EIS, DONEC VENIT ET STETIT SVPRA, VBI ERAT PVER. Non dicit Euangeliſta, neq; Magi dicunt, ſtellam ducem fuſſe & comitem itineris ex oriente Ierosolymam vſq;: quod etſi Chrysostomus alijq; affirmant & vulgo creditur, veriſimile tamen non eſt, quum non modo, vti diximus, nihil tale innuat ſacra historia, ſimpliciterq; doceat, ſtellam in oriente viſam: verūm etiam certum ſit, ex adpante ſtellâ didiciffe Magos, natum vel nasciturum apud Iudæos regem, atque adeò ex oriente Ierosolymam vſq; viæ aliàs notæ duce nullo indigniſſe. Recto igitur & accu-
rato judicio Basilius magnus ὁ μὴ αἰσῆς, inquit, ὁ Φανεὶς ὅπῃ de hum.
τῆς ἀναπλῆς, κινήσας τὰς μάγις πρέπει τούτης τὸ γένυθέντος,
πάλιν ἀφανῆς λέει, ἕως ἂ διπεριμόρφοις αὐτοῖς ὅπῃ nat. Chr.
τῆς ιδαιάς δούτερον ἐξεφάνη. Hæc ſtella, qua in oriente apparuit, quum Magos ad in-
quirendam nati Domini genesin permouiffet, iterum diſparuit, do-
nec iſpis dubitantibus & perplexis in Iudeā denuò effulſit. Nempe
vbi Betlehemam iri & puerum certo in loco inueniri & di-
ſtinctè cognosci oportebat, ecce ſtella, quam viderant in
orientē, præibat eis, donec venit ſtetiq; ſupra locum, in
quo erat puer: vt diſcretè habet ſacer textus. Nempe Betle-
hemæ multi erant pueri, & quis rex iſte eſſet, quod nihil
regium præſe ferret, nullo modo poterat diſcerni. Et ſi diu
ac anxiè fuifſet veſtigatum, indicium ad tyrannum emana-
re facile potuifſet. Hic itaq; oportunè, & vbi maximè op-
pus erat, ducem & indicem ſe præbuit ſtella, qua certe, vt
ſuprà ex Basilio diximus, non fuit vulgaris ſtella, imo (vt ego
arbitor, ait Chrysostomus, ipſius autem verbis modò uti-
mū) nec ſtella omnino, ſed quadam inuifibilis virtus in ſpeciem fi-
deris

deris transfigurata. Probat primò ex motu; nam à septentrione austrum versus ferebatur. Hunc enim Persidis respectu Palæstinæ situm esse dicit. Sed rectius dixisset cum Ierosolymæ respectu Betlehemæ situm esse. Deinde ex tempore apparitionis, quòd medio etiam die & culminante sole visa fuerit. Tertio ex modo apparitionis; nec obscurè docet Angelum fuisse, nam ita, ait, non agit motus sideris, sed virtus quedam plena rationis. Neg, enim proprium quempiam cursum tenebat, sed quando eos oportebat pergere, etiam ipsa pergebat: quam verò standum esset, stabat, pro necessitate ac commoditate eorum omnia moderans. Sicut etiam nubis columnna, nunc castra Israëlitarum figenda, nunc mouenda monens, vires postulabat. Quartò etiam ab ipso monstracionis modo, facile istud lucideq; perspicitur. Non enim in excelsò constituta cœli, cum, qui inquirebatur à Magis, locum ostendit, neq; enim sic discere illi unquam potuissent: sed descendens, & inferiorem aëris partem tenens, istud effectit. Nostis enim quòd tam exiguum locum, quantum causam istam occupare probabile est, imò verò quantum parvuli infantuli corpus occupare solet, ne quiuerit de cœlo stellajudicare. Quod certè per facile ex luna colligere quis potest. Ea enim quum sideribus tantum præcellat, omnibus, quæ orbis patet, incolentibus, & per vastam tellurem diffusa, ex aequo propinqua esse videtur. Quomodo igitur stella, dic mihi, tam exiguum locum, rugury scilicet atq; præsepis, ostenderet, nisi sublime illud relinquens ad inferiora venisset, superq; ipsum ferè caput pueri constitisset? Hæc de stella Chrysostomi est dissertatio, vnde nonnulla usurpat Isidorus Pelusiota lib. I, epistolâ CLXX. Stellam è numero eārum, quas stellas propriè dicimus, non fuisse, euidenter euincit. Id quoq;, adfuisse ratione & intelligentiâ præditam naturam. Interim certum est, Angelum ut nullum corpus habere, ita quoq;, nullâ corporeâ luce fulgere. At

hic

hic fuit corpus quod radios & lucem instar stellæ spargeret & diffunderet. Tale itaq; diuino nutu vel etiam concurren- te Angeli ministerio condensato fortè aëre fuit efformatum; eiq; Intelligentia siue Angelus, tanquam vector & au- riga additus, qui, quò eundem Magis esset, cò præeuntis stellæ meatum dirigeret, & vbi sistendum, ibi sisteret. In Perside quidem nihil impedit, quò minus in aëris summâ, aut si mavis, ætheris regione constiterit stella. At quando Ierusalem egressis & Bethlehem tendentibus denuò ap- paruit, & viam ipsasq; adeo ades, in quibus infans erat, commonstrauit, immam aëris regionem tenuisse oportet.

VISA AVTEM iterum STELLA GAVISI SVNT MAGI GAVDIO VALDE MAGNO nempe post nonnullam animianxietatem & perturbationem. Regem enim in re- giâ vrbe non inuenerant, quin penitus incognitum esse, & ad famâm eius omnes obstupuisse intellexerant. Deus i- gitur in tempore & vbi aqua hærebat, adest, subuenit, con- firmat & solatur, vt quo internuncio nasciturum & tempus natuitatis, eodem quoq; duce natum & locum nati depre- henderent. Nam, quum inter scandalâ mundi periclitatur fides, consuevit infirmitati nostræ suspectias ferre, & offen- diculis occurrere. Denuò itaq; visâ stellâ, intelligebant rem, quæ non nemini deplorata potuisset videri, numinis auspicijs geri, & successum habituram; seq; adeò nec iter incaustum suscepisse, nec spe frustratos esse. Id ipsum effice- re quoq; potuit, ne offenderentur humilitate & paupertate, nec magnificentiam & splendorem, qualis regum & regiorum cunabulorum esse consueuit, desiderarent. Bene autem Bernhardus, Profectò, ait, qui illos adduxit, ipse & in- struxit, & qui per stellam foris admonuit, ipse in occulto cordis e- docuit. Hinc Rupertus verè cælitùs inspiratos, verè caelesti ma- gisterio

Sermon. 1.
in Bpiph.

lib. 2. in gisterio doct̄os appellat. INGRESSI itaq; DOMVM, in quam Matth. sub videlicet nunc, aliquot à natuitate diebus exactis, & dilatatis hospitibus atq; aduenis, è stabulo sese receperant, (in stabulo quidem & præsepi repertum adoratumque dicit Chrysostomus, dicunt etiam alij, sed declamando potius, quām interpretando) & aliquanto commodiorem hospitiū locum nacti erant, INVENERVNT PVERVLVM CVM MARIA MATRE IPSIVS. Iosephi nulla fit mentio, & fortè præsens tum non fuit. Quin verosimile est Deum paucissimos interesse voluisse, vt sine conscijs res perageretur, nec ejus fama alicunde ad tyrannum emanaret.

iern. 2. in Epiph.

factum, ait Leo, sic susceptionis nostra temperauit exordia, ut natus Iesus & credentibus manifestus, & persequentibus esset occultus. Nec puer regio cultu visebatur, nec mater aliter poterat esse amicta, quām vxor fabri, & quidem quæ domo suâ peregrè abesset. Magi nihilominus, quòd, vt antē docuimus, conspectâ iterum stellâ de diuino indicio iam certissimi essent, & mens ipsorum interiore lumine illustraretur, PROSTRATI ADORAVERVNT PVERVM; qualem honorem ne Herodi quidem satellitibus omniq; regiā magnificantia stipato habuerant. APERTISQ; THESAVRIS SVIS (vnde homines è vulgo minimè fuisse promtum est colligere) OBTULERVNT EI MVNERA; idque ex more patriæ suæ, Nam reges Parthos non potest quisquam salutare sine munere, vt scribit Seneca. Et nota est è Plutarcho historia tenuis hominis, qui juxta viam quum alios alia atque alia munera Artoxerxi Mnemoni offerentes videret, nec ipse quicquam haberet, aquam è proximo fluminem manus haustam obtulit. Magi verò obtulerunt, quorum copia vel ex profuentibus patriæ ipsorum, vel è vicinis regionibus fieri potuerat, AVRVM videlicet, ET THVS, ET

epist. 17,
Vita Arto
xerxi.

MYR-

MYRRHAM. Voluit enim Deus indigentia pueri & parentis consuli, & viaticum itineri in Agyptum propediem suscipiendo suppetere. — Mysterium tamen omnes hic agnoscunt Patres, quorum antiquissimus Irenæus in hunc modum loquitur : *Matthæus ait : Magos ab oriente venientes ad ductosq; à stellâ in domum Jacob ad Emanuel, pereat, quæ obtulerunt munera, ostendisse quiderat, qui adorabatur.* Myrrha quidem, quod ipse erat, qui promortali humano genere moreretur & sepeliretur; aurum verò, quoniam rex : cuius regni finis non est, thus verò, quoniam Deus. *ως μὴ βασιλεῖ τὸν χρυσὸν, ως δὲ πεθυμέοντι σμέριαν θεσμώντας, ως δὲ θεὸν τὸν λίθανον,* ait Basilus. Similiter Hilarius in auro regem, in thure Deum, in myrrâ hominem confessos esse scribit. *Atq; ita, ait, per venerationem eorum sacramenti omnis est consummata cognitio : in homine mortis, in Deo resurrectionis, in rege iudicij.* Notus est versiculus Iuueni presbyteri :

*Aurum, thus, myrrham regi q; Deo q; homini q;
Dona ferunt. Pleniūs aliquanto Sedulius :
Ipse etiam ut possent species ostendere Christum,
Aurea nascenti fuderunt munera Regi,
Thura dedere Deo, myrrham tribuere seculo.*

operis
Pasch. 1. 2.

Nempe myrrha amara est, & corporibus condiendis idonea, quibus à Iudæis adhibebatur, quod ex siccat, humiditates absumat & à putredine conseruet. Nimis arroganter & irreuerenter, ut sacerdoti alijs, pronunciat Caluinus, hanc interpretationem nihil habere solidi. Ut litteralem quidam in huc loc. nemo eam venditet. At si vt allegorica & mystica, qualis est, spectetur, quis neget non modò piam, sed elegantem quoq; & concinnam esse? Quin vel tot tantorumq; docto-

E

rum

rum auctoritas dignitatem & precium ei concilet. Ad istum enim, quem diximus, modum exponunt non tantum, quorum verba iam produximus; sed praeter hos Origenes lib. 1. contra Celsum, num. 28; Gregorius Nyssenus de nativitate Christi; Chrysostomus homil. 1. in varia Matthaei loca; Ambrosius lib. 1. de fide, cap. 2, & in lucam libro 2; Hieronymus in hunc locum; Augustinus de tempore sermone 29. & 36; Auctor de cardinalibus Christi operibus serm. 3. num. 33; Petrus Chrysologus serm. 157. & 158; Fulgentius serm. in Epiphania; Gregorius Magnus homil. 10. in Euangelia, & qui hos, vt pote duces & magistros sequuntur, recentiores.
 Nos quoq; pietatis eorum, qui primi è gentibus Christum agnouerunt, æmuli, Deo itidem triplex offeramus munus, animum videlicet nostrum, corpus & facultates. præterea nihil homo habet. plus itaq; non possumus, minus non debemus. Offeramus aurum pietatis & caritatis ex mundo corde & conscientiâ bonâ & fide minimè simulatâ. Offeramus thura precum, & statuantur orationes nostræ sicut suffitus coram Domino. Offeramus myrrham patientiæ, corpusq; nostrum in seruitutem redigamus, & carnem eâ seueritate castigemus, ne desideriorum & viciorum putredine corripiatur. Aurum verò igne exploratur: ipsumq; thus & stacte siue myrrha, si in ignem conjiciantur, gratum odorem edunt. Pari etiam modo ignis afflictionum, quarum hodie ob peccata nostra justo Dei judicio abundè est, sinceritatem fidei & pietatis probat. vtinam quoq; ex animis nostris serias preces, quibus Deus misericordiæ suæ commone fiat, & constantem patientiam, per quam tandem triumphemus, exprimat & eliciat! Deniq; magi
 DIVINITVS IN SOMNIO ADMONITI, NE REVERTERENTVR AD HERODEM, quod vt facerent, dolo malo

malo ille petierat , PER ALIAM VIAM REGRESSI SVNT IN REGIONBM SVAM. Hic quoq; specta fidem Magorum. Dicere potuissent, Si puer iste magnus rex est & magna potentiæ, ecquid nobis obsequium ejus professis opus est fugâ & clandestino discessu? Quur se suosque cultores & ministros aliter non tuetur, quam occultando & in fugam conjiciendo? At nihil horum hic animaduer-
tas. *Hoc enim est*, vt bene docet Chrysostomus, *insigne fi- dei, non ut inquirat rationem eorum, quæ imperantur, sed ut jussa capessat.* Nulla igitur interpositâ disceptatione, quin potius laudatâ Dei benignâ prouidentiâ & pro paternâ cu- râ tutelâq; gratijs actis, vt jussi erant, per aliam viam regres- si sunt in regionem suam, in quâ sine dubio famam nati no- ui Regis longe latèque , quantum potuerunt , propaga- runt. Nos etiam à regione nostra , quæ paradiſus est , ait Gre- gorius magnus, *superbiendo, in obediendo, visibilia sequendo discessimus: ad eam necesse est, ut per aliam viam flendo, obedi- endo, visibilia contemnendo redeamus.* Vbi igitur Betlehe- mæ & in ecclesiâ, quæ domus est suauissimi panis cælestisq; cibi promaonda, Christum duce stellâ verbi divini inven- nerimus & amplexi fuerimus, caveamus maximo opere, ne ad tyrannum , sub cuius olim potestate eramus , & ad terrestrem illam , ambitiosam & tumultibus atq; insidijs refertam Ierosolymam redeamus, sed, quam longissime potest, ab impiorum consortio remoti per viam pietatis & sinceritatis in cælestem illam patriam , cuius municipes su- mus, proficiscamur.

Tu etiam optime Iesu , imago æterni Patris , qui quum æqualis es Deo & in formâ Dei, ob nostram tam- men salutem formam servi non es dignatus , & homo

E 2

factus

hom. 8. in
Matth.hom. 10. in
Euang.

R E D I T V S M A G O R V M .
factus gentiles Magos ex ultimo oriente stellâ duce ad te
adduxisti: jube in animis nostris fulgere jubar tui verbi,
ut co prælucente ad Te, Dominum & Redemptorem
nostrum perveniamus, & apud Te æternum
mancamus.

F I N I S.

Eag. C. 226,5y